

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА

УДК 343.985

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2022.2.22>

Бондар В. С.,

кандидат юридичних наук, доцент,
декан факультету № 2 (підготовки фахівців
для органів досудового розслідування)
Луганського державного університету внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО (ДІЗНАВАЧА) З ПІДРОЗДІЛАМИ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ, У КРИМІНАЛІСТИЧНОМУ ТА КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ВИМІРАХ (МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ)

Анотація. Стаття присвячена виявленню проблемних питань нормативного врегулювання відносин щодо взаємодії органів досудового розслідування з підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність під час досудового розслідування кримінальних правопорушень на основі результатів аналізу відповідної слідчої і судової практики та формулюванню відповідних криміналістичних рекомендацій, а також теоретичних положень, спрямованих на вдосконалення нормативного регулювання взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами на досудовому провадженні.

Уточнено дефініцію поняття «взаємодії», котре пропонується розглядати як обумовлену завданнями кримінального провадження узгоджену за цілями та задачами, місцем та часом, здійснювану під єдиним керівництвом діяльність слідчого (дознавача) та оперативних підрозділів, що реалізується за допомогою раціонального поєднання цими суб'єктами методів і засобів, направлену на виконання функцій розслідування кримінальних правопорушень та кримінального переслідування, який реалізується у нормативно визначених формах.

Виокремлено процесуальні форми взаємодії слідчого (дознавача) з підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність: письмове доручення слідчого, дознавача відповідним оперативним підрозділам; залучення до участі в слідчій (розшуковій) дії та іншій процесуальній дії посадової особи іншого органу досудового розслідування; проведення досудового розслідування слідчою групою.

Запропоновані порядки дій слідчих (дознавачів) та уповноважених оперативних підрозділів: під час ведення оперативно-розшукової справи та направлення оперативним підрозділом матеріалів за результатами оперативно-розшукової діяльності до органу досудового розслідування або прокурора; під час проведення досудового розслідування.

Обґрунтовано доцільність використання під час вирішення задач досудового розслідування окремих інструментів пошуку інформації Open-Source Intelligence (OSINT).

Ключові слова: *дознавач, взаємодія, досудове розслідування, криміналістична методика, орган досудового розслідування, слідчий, оперативний підрозділ.*

Bondar V. S. Interaction pretrial investigation units, which carry out investigative operations in detection and investigation illegal planting or cultivation of opium poppy or cannabis

Abstract. The article is devoted to identifying problematic issues of interaction of pre-trial investigation bodies with units that carry out operational and investigative activities during the pre-trial investigation of illegal sowing or cultivation of sleeping poppy or hemp based on analysis of relevant investigative practice and formulation of relevant forensic recommendations.

The definition of the concept of «interaction» is formulated, which is proposed to be considered as regulated by the criminal procedure legislation, agreed on the goals and objectives, place and time, carried out under a single leadership a combination of methods and means inherent in these subjects in order to increase the effectiveness of the pre-trial investigation of illegal sowing or cultivation of sleeping poppy or hemp.

Procedural and organizational forms of interaction of the investigator with operational units are systematized, taking into account the peculiarities of pre-trial proceedings on the facts of criminal offenses in the field of trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors.

The procedures for actions of investigators and employees of operational units during the operational and investigative case and sending the operational unit materials on the results of operational and investigative activities to the pre-trial investigation body or prosecutor, as well as actions of employees of investigative and operational units during the pre-trial investigation.

Procedural forms of interaction of the investigator (inquirer) with units that carry out operational and investigative activities are distinguished: written assignment of the investigator, inquirer to the relevant operational units; involving an official of another pre-trial investigation body to participate in investigative (search) actions and other procedural actions; conducting a pre-trial investigation by an investigative team.

Proposed procedures for the actions of investigators (investigators) and authorized operative units: during the conduct of an operative-investigative case and the dispatch of materials by the operative unit based on the results of operative-investigative activities to the pre-trial investigation body or the prosecutor; during the pre-trial investigation.

The expediency of using certain Open-Source Intelligence (OSINT) information search tools when solving pre-trial investigation tasks is substantiated.

Key words: coroner, interaction, pre-trial investigation, forensic methodology, pre-trial investigation body, investigative, operational unit.

Постановка проблеми. Раціональна організація досудового розслідування кримінальних правопорушень апіорі презюмує конструктивну взаємодію органів досудового розслідування та уповноважених підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, котру доцільно розглядати з позицій праксеології.

Теоретичні та практичні аспекти взаємодії органів досудового розслідування з працівниками оперативних підрозділів щодо попередження, своєчасного виявлення, припинення та розслідування злочинів є одним із найбільш досліджених та одночасно дискусійних питань у науках кримінально-правового циклу.

Проте, ізольований розгляд методологічних та праксеологічних проблем взаємодії в рамках криміналістики і кримінального процесу не сприяє розробці шляхів їх вирішення з метою реалізації завдань кримінального провадження.

Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України), закріпивши у ст. 41 основні положення щодо статусу оперативних підрозділів як учасників кримінального провадження не визначив чітко їх кримінально-процесуальну функцію. Зокрема, у п. 19 ст. 3 КПК вони як учасники кримінального провадження взагалі не згадуються, а ст. 41 КПК – «Оперативні підрозділи» – розміщена у параграфі 2 глави 3, що регламентує статус учасників з боку обвинувачення.

Зміна підходів до регламентації порядку досудового розслідування, особливо в умовах надзвичайних правових режимів, повноважень його суб'єктів, правил провадження окремих слідчих (розшукових) дій вимагають від криміналістичної та кримінальної процесуальної наук більш тіснішої взаємодії, перегляду багатьох усталених положень і рекомендацій, зокрема, у галузі методики розслідування окремих видів злочинів, із метою їх приведення у відповідність до сучасних потреб слідчої та судової практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання взаємодії під час розслідування злочинів досліджувалися у працях відомих учених і практиків – представників кримінального процесу та криміналістики: О.В. Бойка [1], М.В. Борисенка [3], А.Ф. Волобуєва, Д.В. Головіна, І.В. Гловюк [4], А.Я. Дубинського, О.П. Заворіної [5, с. 228-238], О.О. Кіпера [8, с. 167], О.Ф. Кобзаря, Д.Б. Сергєєвої, С.О. Січка [14, с.], О.С. Старенького, Р.Л. Степанюка, В.М. Стратонова, М.А. Погорецького, О.О. Подобного, А.М. Поляха, В.В. Топчія, В.М. Шевчука, В.Ю. Шепітька, О.О. Юхна та ін. [1; 2; 3; 13], проте взаємодія органів досудового розслідування з підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність під час досудового розслідування кримінальних правопорушень комплексно, з позицій різних наук кримінально-правового циклу спеціальним дослідженням не піддава-

лася, розглядалася лише на рівні методичних рекомендацій.

Формулювання мети. Метою цієї статті є виявлення проблемних питань нормативного врегулювання відносин щодо взаємодії органів досудового розслідування з підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність під час досудового розслідування кримінальних правопорушень на основі результатів аналізу відповідної слідчої і судової практики та формулювання відповідних криміналістичних рекомендацій, а також теоретичних положень, спрямованих на вдосконалення нормативного регулювання взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами на досудовому провадженні.

Виклад основного матеріалу. Визначимо місце взаємодії органів досудового розслідування з підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність у криміналістичному та кримінальному-процесуальному вимірах.

Щодо криміналістичної науки, то тут, по-перше, слід погодитись з позицією професора В.В. Тіщенка, який слушно вважає, що єдиної усталеної структури методики розслідування злочинів бути не може, оскільки з інформаційного боку методика є певною сукупністю знань, крім того, на структуру методики впливає її функціональна спрямованість. При тому, вчений пропонує включати форми взаємодії з оперативними підрозділами в якості елемента структури окремих методик розслідування. Подібний підхід підтриманий та реалізований й іншими науковцями [15, с. 357-358]. В свою чергу, на слушну думку В.М. Шевчука, «під час формування поняття «окрема криміналістична методика» необхідно враховувати, у тому числі такі положення: окрема криміналістична методика передбачає формалізовану форму викладення методико-криміналістичних рекомендацій, які пропонуються у вигляді відповідних криміналістичних програм розслідування та судового розгляду або криміналістичних алгоритмів стосовно дій, слідчого, детектива, прокурора судді у тій чи іншій слідчій та судовій ситуації, що виникає та потребує свого вирішення» [17, с. 253].

В науці кримінального процесу, з огляду на зміст чинного КПК України інститут взаємодії

органів розслідування розглядається як елемент сукупності загальних (основних) положень досудового розслідування, пов'язаний з вибором належного суб'єкта розслідування та вимогою ефективності досудового розслідування, який:

- містить діяльнісний компонент нормативного змісту (ч. 2 ст. 38, п. 3 ч. 2 ст. 40, ст. 41 КПК [14];

- є формою розсуду слідчого та дізнавача, який базується на обставинах кримінального провадження та завданнях, поставлених перед слідчим та дізнавачем. В цьому контексті слід згадати думку О.О. Торбаса, по те, що розсуд слідчого проявляється набагато повніше в процесі надання доручення оперативним підрозділам щодо проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, природа якого є в першу чергу криміналістичною, ніж процесуальною [16, с. 246];

- має чітко визначені завдання та здійснюється згідно основних принципів (швидке, повне та неупереджене розслідування кримінальних правопорушень; самостійність слідчого (дізнавача) в процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється; дотримання загальних засад кримінального провадження; забезпечення нерозголошення даних досудового розслідування);

- здійснюється в нормативно визначених процесуальних формах із дотриманням процесуальних строків та встановлених строків виконання доручень слідчих (дізнавачів).

Нормативною основою врегулювання процесуальних відносин щодо взаємодії органів досудового розслідування з підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність є положення, закріплені у статтях 38, 39, 40, 40¹, 41 КПК України.

В КПК України термін «взаємодія» використано лише у ч. 3 ст. 571 «Створення і діяльність спільних слідчих груп». Втім, про взаємодію опосередковано йдеться в інших статтях КПК України, зокрема:

- 1) при регламентації виконання окремих процесуальних дій за запитом (дорученням) компетентних органів іноземних держав у рамках міжнародного співробітництва (ст.4 КПК України, розділ IX КПК України);

2) під час процесуального керівництва прокурором досудовим розслідуванням (ст. 36 КПК України). Наприклад, формами участі прокурора в НС(Р)Д є: доручення провести НС(Р)Д слідчому, участь у проведенні НС(Р)Д оперативним підрозділом, доручення провести НС(Р)Д оперативним підрозділом, а також надання вказівки слідчому на проведення НС(Р)Д, прийняття рішення про використання результатів НС(Р)Д у доказуванні тощо;

3) при визначенні повноважень керівника органу досудового розслідування, який під час дії воєнного стану має право своєю вмотивованою постановою, погодженою з керівниками відповідних органів досудового розслідування, утворювати міжвідомчі слідчі групи (ч. 4 ст. 39 КПК України);

4) в разі доручення проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділом (ст. 40, 40-1, 41 КПК України) тощо.

Чинне законодавство в зазначеній сфері розмежовує кримінальні процесуальні функції, чим зумовлює необхідність участі різних суб'єктів, які взаємодіють між собою на всіх етапах досудового розслідування.

На підставі попередніх наших розвідок [2; 3], вбачаємо за можливе трактувати категорію «взаємодія» як обумовлену завданнями кримінального провадження узгоджену за цілями та задачами, місцем та часом, здійснювану під єдиним керівництвом діяльність слідчого (дознавача) та оперативних підрозділів, що реалізується за допомогою раціонального поєднання цими суб'єктами методів і засобів, направлену на виконання функцій розслідування кримінальних правопорушень та кримінального переслідування, який реалізується у нормативно визначених формах.

Під час досудового розслідування найтісніша взаємодія відбувається між слідчим (дознавачем), прокурором та працівниками уповноважених оперативних підрозділів.

Зазначимо, що задля правильного вирішення завдання поєднання С(Р)Д, НС(Р)Д та оперативно-розшукових заходів, необхідно:

1. Чітко уявляти функції оперативних підрозділів у системі кримінального провадження. На слушну думку І.В. Гловюк, при визначенні здійснюваної оперативними під-

розділами кримінально-процесуальної функції (функцій) слід виходити, по-перше, із результатів аналізу положень про форми кримінального переслідування у кримінальному провадженні України, по-друге, із характеру взаємодії слідчого та оперативних підрозділів [4]. Співробітник оперативного підрозділу не наділений процесуальною самостійністю слідчого (дознавача), а виходячи з результатів аналізу положень п. 19 ст. 3, ст. 41 КПК, слід зауважити на певну підпорядкованість діяльності оперативних підрозділів (за виключенням підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, які, будучи одночасно і органами досудового розслідування, мають інший рівень повноважень).

Отож функціональна спрямованість діяльності оперативних підрозділів визначається характером функціональної спрямованості діяльності слідчого (дознавача). Відповідно, до повідомлення про підозру оперативні підрозділи здійснюють функцію розслідування у формі сприяння слідчому (дознавачу) шляхом виконання доручень про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, а також сприяння слідчому при проведенні слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, а після повідомлення про підозру оперативні підрозділи здійснюють функцію кримінального переслідування у формі підозри у формі сприяння слідчому (дознавачу) шляхом виконання доручень про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, здійснення розшуку підозрюваного.

У криміналістичному вимірі функції оперативних підрозділів полягають у наступному:

1) при відкритті кримінального провадження за оперативними даними (ч. 1 ст. 214 КПК) зміст та результати оперативно-розшукових заходів визначають характер і тактику первинних слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, за допомогою яких здійснюється реалізація отриманих даних. Наприклад, комплексом оперативно-розшукових заходів встановлюється установчі дані, місця реєстрації та проживання, номери мобільних телефонів та ідентифікаційних номерів (IMEI) мобільних терміналів осіб, причетних

до скоєння кримінального правопорушення, в свою чергу, НС(Р)Д (наприклад, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, аудіо-, відеоконтроль особи, спостереження за особою) проводяться у зв'язку із застосуванням відповідних засобів конспірації такими особами, відсутністю інформації щодо порядку їх спілкування, кола зв'язків та з метою отримання доказів, які самостійно або у сукупності з іншими доказами можуть підтвердити або спростувати причетність особи до вчинення тяжкого злочину, а також мати суттєве значення для з'ясування інших обставин злочину та можливого встановлення інших осіб, які причетні до його вчинення;

2) НС(Р)Д слугують засобом створення умов для проведення конкретних слідчих (розшукових) дій. Ця форма носить й зворотний характер, коли слідча (розшукова) дія проводиться з метою створення оптимальних умов для проведення НС(Р)Д. Наприклад, дані отримані в результаті зняття інформації з телекомунікаційних мереж, можуть бути використані під час проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема: а) огляду місця події: конкретизації параметрів місця вчинення злочину; б) обшуку: визначення місць проведення обшуку; отримання даних щодо конкретного розташування предметів та обладнання, які мають доказове значення на місці обшуку; формування оптимального складу пошукової групи та залучення спеціалістів необхідного фаху (зокрема у галузі криміналістичної техніки, агротехніки, хімії); установа схованок; вилучення інформації з «хмарних сховищ»; в) допиту та одночасного допиту двох раніше допитаних осіб: визначення оптимального хронологічного порядку допиту підозрюваних та свідків; визначення кола осіб, які підлягають обов'язковому допиту; раціонального застосування тактичних прийомів допиту (створення в підозрюваного уявлення щодо значної поінформованості слідчого щодо обставин скоєння злочину, використання отриманої інформації для встановлення психологічного контакту;

3) НС(Р)Д проводяться з метою зниження тактичного ризику при проведенні слідчих (розшукових) дій;

4) оперативно-розшукові заходи та НС(Р)Д в окремих випадках виконують функцію ком-

понента тактичної (складної) операції (комбінації).

2. Неухильно дотримуватись принципу конспірації у проведенні НС(Р)Д.

Під час розслідування кримінальних проваджень щодо кримінальних правопорушень взаємодія між слідчим (дознавачем) та працівниками оперативних підрозділів здійснюється в процесуальній та непроцесуальній формах. Але така класифікація є умовною, тому що процесуальні форми взаємодії більш детально регламентуються підзаконними та вищезазначеними відомчими нормативно-правовими актами.

Розкриємо особливості нормативно-правового забезпечення взаємодії слідчого (дознавача) з оперативними підрозділами під час розслідування кримінальних правопорушень.

Слід визнати вдалою практику проведення НС(Р)Д слідчим спільно з оперативним підрозділом. Правовим підґрунтям зазначеного механізму є ч. 6 ст. 246 КПК, яка надає право слідчому на підставі свого рішення (відповідно до ст. 110 КПК мається на увазі постанова) залучати до проведення НС(Р)Д інших осіб та п. 3.1 Інструкції, який передбачає, що слідчий може проводити НС(Р)Д самостійно, спільно з уповноваженими оперативними підрозділами, залучати до їх проведення інших осіб, а також доручати їх проведення уповноваженим оперативним підрозділам. Необхідність у проведенні спільних слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій виникає в таких ситуаціях:

1) обізнаності оперативного працівника щодо обставин вчинення кримінального правопорушення;

2) використання негласних оперативно-розшукових відомостей, які вимагають зашифровки;

3) у разі встановлення оперативним шляхом конкретних намірів підозрюваних протидіяти слідству, коли участь співробітника сприятиме їх нейтралізації;

4) використання орієнтуючої інформації для слідчого, отриманої оперативним шляхом для організації й тактики слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій.

Практика діяльності Національної поліції України у сфері протидії злочинам свідчить

про те, що виявлення та розслідування злочинів потребує залучення оперативних можливостей у рамках комплексу негласних оперативно-розшукових заходів чи негласних слідчих (розшукових) дій.

Зазначимо при тому, що необхідними умовами проведення контролю за вчинення злочину у формі контрольованої поставки, контрольованої або оперативної закупки є:

- наявність у провадженні уповноваженого підрозділу оперативно-розшукової справи або розпочатого органом досудового розслідування кримінального провадження;

- відсутність ризиків посягання на життя або заподіяння особі (особам) тяжких тілесних ушкоджень, поширення речовин, небезпечних для життя багатьох людей тощо;

- забезпечення належного контролю за товаром.

Рішення про проведення контрольованої поставки, контрольованої або оперативної закупки приймає шляхом винесення постанови:

- в межах кримінального провадження – прокурором. Відповідно до положень ч. 4 ст. 246 КПК України, виключно прокурор має право прийняти рішення про проведення такої негласної (слідчої) розшукової дії, як контроль за вчиненням злочину;

- в межах оперативно-розшукової справи – керівником (заступником) уповноваженого підрозділу, яка погоджується з прокурором.

Таким чином, до *процесуальних форм* взаємодії, на нашу думку, слід віднести:

1) письмове доручення слідчого, дізнавача, прокурора відповідним оперативним підрозділам органів Національної поліції, органів безпеки, Національного антикорупційного бюро України, органів Державного бюро розслідувань, органів Бюро економічної безпеки України, органів Державної прикордонної служби України, органів, установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України (ч. 3 ст. 40-1, ч. 4 ст. 40, ч. 3 ст. 41 КПК України), письмове доручення детектива або прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (ч. 1 ст. 41 КПК України) підрозділу детективів, оперативно-технічному підрозділу та підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України про прове-

дення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій: а) за місцем проведення досудового розслідування (п. п. 3, 4, 5, 17, 19 ч. 2 ст. 36, п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК); б) поза місцем проведення досудового розслідування (ч. 6 ст. 218 КПК). Законодавець у ст.ст. 40, 40¹ та 41 КПК України не визначає жодних обмежень щодо переліку слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій, які можуть бути доручені працівникам оперативних підрозділів. Проте такі обмеження містяться в інших положеннях кримінального процесуального законодавства¹. Тому слідчий або дізнавач, перш ніж надавати доручення щодо проведення відповідної слідчої (розшукової) дії, повинен встановити, чи не порушує таке доручення положень закону. Водночас, виходячи з правових позицій Верховного Суду, можна зробити висновок, що слідчі (розшукові) дії можуть проводитись виключно слідчим, дізнавачем або прокурором у тих випадках, коли існує пряма вказівка на таких учасників кримінального провадження, а передоручати їх проведення оперативним підрозділам не допускається. Зрозуміло, що подібний висновок протирічить практиці залучення працівників оперативних підрозділів до відповідних слідчих (розшукових) дій. Через це кримінальне процесуальне законодавство має бути вдосконалено. Початком даної форми взаємодії є момент отримання доручення, а закінченням – виконання вказаний в дорученні строк.

Ситуація із залученням працівників оперативних підрозділів до негласних слідчих (розшукових) дій є дещо іншою. Згідно з ч. 6 ст. 246 КПК України, проводити НС(Р)Д має право слідчий, який здійснює досудове розслідування кримінального правопорушення, або за його

¹ При цьому об'єднана палата Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду в своїй постанові пояснила, що за змістом ч. 1 ст. 236 КПК України виконання ухвали слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи покладається особисто на слідчого чи прокурора і не може бути доручене в порядку п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК України відповідним оперативним підрозділам (навіть якщо вони включені в групу слідчих або прокурорів). Якщо обшук проводять інші особи, окрім слідчого та прокурора, то слід вважати суттєвим порушенням умов обшуку, результати такого обшуку відповідно до вимог статей 86, 87 КПК України не можуть бути використані при прийнятті процесуальних рішень, і суд не може посилається на них як на доказ при ухваленні обвинувального вироку (Постанова ОП ККС ВС у справі № 663/820/15-к (провадження № 51-2075кмо20).

дорученням – уповноважені оперативні підрозділи відповідних органів правопорядку. На відміну від гласних слідчих (розшукових) дій, в КПК України існує пряма вказівка на можливість самостійного проведення оперативними підрозділами негласних слідчих (розшукових) дій. Порядок надання і виконання доручень регламентується розділом III «Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні».

В кримінальних провадженнях доручення слідчого можуть обіймати вирішення таких завдань:

щодо проведення слідчих (розшукових) дій та здійснення тимчасового доступу до речей і документів, встановлення:

- повних анкетних даних, адреси реєстрації та фактичного проживання, номерів мобільних телефонів (можливо додаткових) особи, яка в матеріалах НС(Р)Д проходить під певним ім'ям або використовує мобільний телефон з певним номером або особи, на яку зареєстрована відповідна банківська картка;

- номерів кримінальних проваджень, зареєстрованих за фактами вчинення злочинів певними особами;

- місцезнаходження адреси мешкання та реєстрації, а також даних щодо перебування на тимчасово окупованій території, в зоні проведення бойових дій;

- встановлення анкетних даних близьких родичів, місця їх мешкання та реєстрації, даних щодо перебування на території, підконтрольній владі України;

- здійснення моніторингу Інтернет ресурсів на факти виявлення аудіо-, відеофайлів, які містять інформацію про протиправну діяльність певних осіб

- наявності рухомого та нерухомого майна у власності особи, яка здійснює кримінальну протиправну діяльність та фактичного місця її проживання;

- місць, де особи, які здійснюють кримінальну протиправну діяльність можуть зберігати предмети та речі, які можуть мати значення під час здійснення досудового розслідування у даному кримінальному провадженні;

- осіб, яким відомо причетність підозрюваного до вчинення кримінального правопору-

шення, що розслідується у даному кримінальному провадженні;

- осіб, яким відомо про зв'язки підозрюваного з працівниками органів правопорядку, залучених до механізму протиправної діяльності;

- інформації про вихідні, вхідні з'єднання та смс-повідомлення із зазначенням адрес базових станцій, азимутів приймання та номерів телефонів, з якими встановлювався зв'язок за певний період визначених абонентських номерів;

- мобільних номерів телефонів, якими користується посадова особа певного органу правопорядку;

- перевірку правомірності дій заявника (право власності на предмет правочину) в частині відчуження щодо предмету правочину;

- IMEI коду та номерів учасників з'єднань, дати, часу, типу (вихідні, вихідні дзвінки, SMS, MMS, GPRS, переадресація), тривалості з'єднання (у тому числі нульових з'єднань) певних абонентських номерів;

щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій

- виконання ухвал слідчого судді Апеляційного суду та проведення НС(Р)Д (наприклад, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, аудіо-, відео контроль особи, візуальне спостереження за особою та річчю);

- складання за результатами проведення НС(Р)Д протоколів з додатками які відповідно до вимог до ст. 104 КПК України повинні містити конкретну послідовність дій, отримані в результаті процесуальної дії відомості важливі для конкретного кримінального провадження (складання стенограм аудіо- записів);

- інформування у разі виявлення під час НС(Р)Д обставин, які мають значення для кримінального провадження або вимагають нових процесуальних рішень слідчого (дознавача) або прокурора;

- планування, підготовка та реалізація окремо взятих слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, тактичних операцій та виконанні заходів забезпечення кримінального провадження. При цьому кожного, хто бере участь у слідчій (розшуковій) дії чи іншій процесуальній дії, необхідно обов'язково

вказувати в протоколі, яким фіксується його перебіг (п. 1 ч. 3 ст. 104 КПК України);

– забезпечення взаємодії при зупиненні досудового розслідування, зокрема здійснення розшуку підозрюваного оперативним підрозділом (ч. 3 ст. 281 КПК України): про заведення справи облікового нагляду на підозрюваного, в рамках якої здійснити розшукові заходи, спрямовані на встановлення місцезнаходження та зв'язків підозрюваного;

– безпосереднє проведення негласних слідчих (розшукових) дій уповноваженими оперативними підрозділами Національної поліції (частина 6 статті 246 КПК України): моделювання ситуації, у якій в оточенні певної особи утворилося б враження про реально вчинений злочин тощо;

2) залучення до участі в слідчій (розшуковій) дії та іншій процесуальній дії посадової особи іншого органу досудового розслідування (співробітника оперативного підрозділу);

3) проведення досудового розслідування слідчою групою (ч. 4 ст. 38 КПК). В цьому випадку оперативне супроводження забезпечується протягом здійснення кримінального провадження.

Необхідність взаємодії, як правило, виникає під час вирішення питання щодо відкриття кримінального провадження за оперативними матеріалами; реєстрації матеріалів в ЄРДР, а також при створенні у встановленому порядку СОГ для розслідування найбільш складних та великих за обсягом кримінальних проваджень, а також тяжких та особливо тяжких злочинів, учинених в умовах неочевидності, кримінальних правопорушень, які набули суспільного резонансу або учинені на території декількох адміністративно-територіальних одиниць України, міжвідомчих слідчих груп під час дії воєнного стану.

Пропонуємо напрацьовані практикою та узгоджені з нормами кримінального процесуального законодавства й нормативними актами, що регламентують здійснення оперативно-розшукової діяльності, наступні порядки дій слідчих (дізнавачів) та уповноважених оперативних підрозділів.

1) *Порядок дій слідчих та працівників оперативних підрозділів під час ведення оперативно-розшукової справи та направлення оператив-*

ним підрозділом матеріалів за результатами оперативно-розшукової діяльності до органу досудового розслідування або прокурора:

документування злочинів має відбуватися в рамках оперативно-розшукової справи, оскільки достовірна інформація про кримінальну протиправну діяльність у формі, наприклад, незаконного посіву або вирощування снотворного маку чи конопель особою, яка була засуджена за цією статтею чи яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених статтями 307, 309, 311, 317 КК України, або вчинення за попередньою змовою групою осіб з метою збуту, а також незаконний посів або вирощування снотворного маку чи конопель у кількості п'ятисот і більше рослин є готуванням до тяжкого злочину, відповідно реалізація повинна здійснюватися після встановлення обставин вчиненого злочину;

при веденні оперативним підрозділом оперативно-розшукової справи щодо осіб, стосовно яких є дані про участь у підготовці до вчинення злочину, керівник оперативного підрозділу письмово звертається до керівника органу досудового розслідування про закріплення за цією оперативно-розшуковою справою слідчого для забезпечення методичного супроводження її реалізації та надання практичної допомоги оперативному підрозділу;

керівник оперативного підрозділу з дотриманням режиму секретності надає слідчому необхідні матеріали ОРС для вивчення та надання у разі потреби рекомендацій щодо фіксації додаткових фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, які засвідчують наявність в їх діях ознак злочину;

матеріали оперативно-розшукової справи можуть розглядатися під час оперативної наради за участю керівників оперативного підрозділу, органу досудового розслідування та працівників, які брали участь у їх підготовці, для визначення повноти зібраних матеріалів та наявності підстав для реєстрації в ЄРДР. Одночасно розробляється план заходів з реалізації матеріалів оперативно-розшукової справи, який затверджується керівниками органу досудового розслідування та оперативного підрозділу;

у разі виявлення під час проведення оперативно-розшукових заходів ознак злочину керівник оперативного підрозділу невідкладно

направляє зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена законом про кримінальну відповідальність, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому КПК України;

виключно в разі виявлення ознак злочину, оперативний підрозділ зобов'язаний невідкладно направити зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування;

вказані матеріали повинні містити наступну інформацію про: час, місце, спосіб, інші обставини вчинення злочину; відомості про особу (групу осіб), яка вчинила (вчинятиме) злочин (в тому числі склад групи, роль кожного з них, відомості про схему зв'язків, притягнення до кримінальної або адміністративної відповідальності тощо); конкретні кримінально-протиправні дії, в яких виявляється вказане кримінальне правопорушення; джерела походження та придбання предмету злочину, відомості, встановлені в ході проведення оперативно-розшукових заходів про різновид наркотичного заходу; знаряддя злочину, які можуть бути вилучені або на які можливе накладення арешту;

вказані матеріали після накладення резолюції керівника слідчого управління ГУНП підлягають обов'язковій реєстрації черговою частиною відповідного підрозділу органів Національної поліції України або органу прокуратури, з метою уникнення можливого витoku інформації (чергова частина, база даних «Єдиний облік», ЄРДР) без розшифрування даних про особу, яка вчиняє злочин. Ч.8 Р.4 Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затвердженого Наказом Офісу Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298 *передбачено можливість обмеження доступу до внесених у Реєстр відомостей щодо кримінальних правопорушень у тому числі пов'язаних зі збутом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів та можливість відкриття*

такого доступу з моменту оголошення підозри особі або прийняття рішення про закриття провадження без оголошення підозри особі [10]. Нажаль відомості про факти, наприклад, незаконного посіву або незаконного вирощування снотворного маку чи конопель, внесені до ЄРДР не підлягають обмеженню у доступі, що є суттєвим недоліком;

після реєстрації матеріалів вони передаються керівникові органу досудового розслідування, який вивчає викладену в ньому інформацію, та після резолюції передає слідчому для внесення відомостей до ЄРДР.

2) *Порядок дій працівників слідчих та оперативних підрозділів під час проведення досудового розслідування:*

для проведення досудового провадження кримінальних правопорушень вмотивованою постановою керівника органу досудового розслідування утворюється слідча група (під час дії воєнного стану – міжвідомча слідча група) для досудового розслідування кримінальних правопорушень (ст.ст. 39, 110, ч. 1 ст. 214 КПК України). Відповідне процесуальне рішення, формалізоване в формі постанови необхідно долучати до матеріалів досудового розслідування для підтвердження наявності повноважень слідчих, які здійснюють досудове розслідування;

старшим слідчої групи є слідчий, який керуватиме діями інших слідчих, визначений керівником органу досудового розслідування для проведення досудового розслідування кримінального правопорушення п.п. 1, 2 ч. 2 ст. 39, ч. 1 ст. 214 КПК України);

після відкриття кримінального провадження слідчий в порядку ст.ст. 40, 41 КПК України направляє письмове доручення уповноваженому оперативному підрозділу (наприклад, на встановлення повних анкетних даних особи, яка здійснює кримінально протиправну діяльність, адреси реєстрації та фактичного проживання та іншої інформації, яка має значення для подальшого проведення С(Р)Д та НС(Р)Д у межах кримінального провадження (класифікаційна група предмету кримінального правопорушення, місця його незаконного виготовлення, переробки, посіву або вирощування, місця його зберігання, місця та час збуту, вартість, обсяги збуту, можливі зв'язки, викорис-

тання заходів конспірації, номерів мобільних телефонів (можливо додаткових) особи, яка в матеріалах НС(Р)Д проходить під певним псевдонімом або використовує мобільний телефон з певним номером або особи, на яку зареєстрована відповідна банківська картка тощо);

за результатами виконання оперативним підрозділом відповідного доручення слідчий, за погодженням із прокурором, прокурор виносить клопотання слідчому судді апеляційного суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, а в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, – слідчим суддею Вищого антикорупційного суду про дозвіл на проведення НС(Р)Д (ст. 246 КПК України);

слідчий після отримання ухвали слідчого судді на проведення НС(Р)Д в порядку ст. 40 КПК України готує доручення та направляє його разом з ухвалою до оперативного підрозділу для виконання. При цьому слід також враховувати положення п. 3.3.2 Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, де передбачено, що у випадку, коли матеріали оперативно-розшукової діяльності були використані як приводи та підстави для початку досудового розслідування, доручення на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, як правило, надається оперативному підрозділу, який виявив злочин, але враховуються його повноваження [13]. В даному контексті треба звернути увагу на те, що відповідно до положень п.п. 2, 3 ч.1 ст. 77 КПК України, оперативний співробітник, який був допитаний в якості свідка під час досудового розслідування в подальшому не зможе виконання доручення слідчого у кримінальному провадженні (у порядку ст.ст. 40, 41 КПК України), адже це створює обґрунтовані сумніви в його неупередженості.

керівник оперативного підрозділу визначає виконавця – оперативний підрозділ (оперативні підрозділи). Співробітник відповідного підрозділу на підставі доручення слідчого та ухвали слідчого судді готує відповідні завдання в УОТЗ чи УОС, направляє його для виконання уповноваженому оперативному підрозділу;

у подальшому уповноважений працівник оперативного підрозділу згідно зі ст. 252 КПК України за результатами проведення НС(Р)Д складає протокол, до якого в разі необхідності долучаються додатки. Кожний протокол про результати НС(Р)Д та додатки до нього не пізніше 24 годин після складання надаються прокурору, зазначеному в дорученні;

виключно за результатами отримання доказів, які свідчать про причетність особи до вчинення злочину ініціюється питання про проведення НС(Р)Д – контролю за вчиненням злочину у формі оперативної закупки за допомогою заздалегідь ідентифікованих (помічених) грошових коштів з використанням спеціальних хімічних речовин (виключення мають випадки, коли слідчим суддею визначено малий строк дії ухвали на проведення НС(Р)Д;

у випадках наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий або особливо тяжкий злочин прокурор за ініціативою слідчого, керуючись ст.ст. 36, 110, 246, 251, 252, 271, 273 КПК України приймає рішення про здійснення контролю за вчиненням злочину у формі оперативної закупки в умовах імітації придбання та/або отримання, у тому числі безоплатного, про що виноситься постанова;

з метою підтвердження достовірності відомостей у постанові підписи посадових осіб скріплюються відбитком гербової печатки. Постанова про проведення оперативної закупки складається в двох примірках, з яких перший долучається до кримінального провадження, а другий залишається на зберігання в прокуратурі;

постанова здійснення контролю за вчинення злочину у формі контрольованої або оперативної закупки товару виноситься згідно зі ст.ст. 110 та 252 КПК України. У випадку проведення закупки в декілька етапів або відносно декількох осіб на кожен із етапів, або стосовно кожної особи виноситься окрема постанова про проведення оперативної або контрольованої закупки. У разі виявлення за результатами першого етапу закупки, яка здійснювалася в ході оперативно-розшукової діяльності, ознак злочину оперативний підрозділ зобов'язаний невідкладно направити зібрані матеріали, у яких зафіксовано фактичні дані про проти-

правні діяння, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому КПК України. Подальші етапи закупки за необхідності проводяться в рамках кримінального провадження;

порядок проведення контрольованої або оперативної закупки товару визначається ст. 271 КПК України;

використання під час проведення контрольованої або оперативної закупки заздалегідь ідентифікованих (помічених) або несправжніх (імітаційних) засобів оформлюється відповідним протоколом. Позначення грошових коштів і вручення їх покупцеві має процесуальні підстави. Після одержання доручення прокурора оперативний підрозділ з додержанням вимог ст.ст. 237, 273 КПК України за участю двох понятих проводить огляд грошових купюр, які будуть використані під час проведення заходу, виготовляє їх копії, позначає спецзасобами, про що складає відповідний протокол, який також підписується спеціалістом. У такий спосіб грошові кошти, майно або цінності стають ідентифікованими (поміченими) засобами (ст. 273 КПК України). Процес маркування та складання відповідного документа (протоколу огляду) має бути зафіксований за допомогою відеозапису. Такі матеріали є додатком до відповідного протоколу й разом із ним мають доказове значення;

для здійснення контролю за вчиненням злочину у формі оперативної закупки за допомогою заздалегідь ідентифікованих (помічених) грошових коштів з використанням спеціальних хімічних речовин слідчий направляє оперативному підрозділу, за матеріалами якого було відкрито кримінальне провадження, доручення на засадах добровільності залучити осіб, з якими встановлено співробітництво на засадах конфіденційності;

оперативний підрозділ вживає заходів щодо залучення такої особи, про що повідомляє слідчого і вживає заходів безпеки відповідно до вимог п. 8 ст. 66 КПК України та ст. 20 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» – працівником (співробітником) уповноваженого підрозділу або слідчим:

– від особи отримується відповідне клопотання про забезпечення безпеки;

– керуючись п. 8 ч. 1 ст. 66 КПК України та ст.ст. 15, 20-22 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» виноситься постановою про застосування заходів безпеки свідка у вигляді забезпечення конфіденційності даних про особу шляхом обмеження відомостей про особу в протоколах слідчих дій та інших матеріалах кримінального провадження; заміни прізвища, імені, по батькові в цих документах псевдонімом; нерозголошення будь-яким способом дійсних анкетних даних про особу;

– складається протокол роз'яснення прав та обов'язок особи, щодо якої застосовуються заходи безпеки;

фіксація ходу і результатів контрольованої або оперативної закупки повинна відповідати правилам фіксації кримінального провадження, передбаченим КПК України, з урахуванням особливостей, зазначених у ч. 2 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». У випадку проведення зазначених заходів у межах оперативно-розшукової справи їх фіксація здійснюється без залучення понятих за участю не менше двох співробітників уповноваженого підрозділу;

при виявленні в ході проведення в рамках оперативно-розшукової справи контрольованої або оперативної закупки певних засобів ознак злочину, про зібрані матеріали, у яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння осіб, відповідальність за які передбачена Законом України про кримінальну відповідальність, невідкладно направляються до відповідного органу досудового розслідування для початку здійснення досудового розслідування у порядку, передбаченому КПК України, за виключенням випадків, визначених ч. 3 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»;

при затриманні продавця в нього в присутності не менше двох понятих вилучаються речі, предмети (грошові кошти, майно, одяг), які можуть підтверджувати його причетність до кримінально-протиправної діяльності, про що складається протокол, згідно з вимогами ст.ст. 208-210 КПК України.

Висновки. Ефективність взаємодії слідчого (дознавача) з оперативними підрозділами під час виявлення, документування фактичних

даних про протиправні діяння окремих осіб та груп визначається на теоретичному рівні застосуванням комплексного підходу до виявлення проблемних питань нормативного врегулювання відносин щодо взаємодії органів досудового розслідування з підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність під час досудового розслідування кримінальних правопорушень на основі результатів аналізу відповідної слідчої і судової практики та формулюванню відповідних криміналістичних рекомендацій, а також теоретичних положень, спрямованих на вдосконалення нормативного регулювання взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами на досудовому провадженні.

В умовах дефіциту доказової інформації про осіб, які вчинили кримінальних правопорушення в якості завдань взаємодії слідчого (дознавача) з підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність можна виокремити:

- надання слідчому (дознавачеві) результатів проведення НС(Р)Д, які можуть бути використані для формування доказової бази у кримінальних провадженнях;
- забезпечення слідчого (дознавача) результатами оперативно-розшукової діяльності, котрі виступають правовими підставами проведення окремих слідчих (розшукових) дій (обшуку та ін.);
- спільне планування слідчим та співробітниками оперативних підрозділів слідчих (розшукових) дій, тактичних операцій, постійний обмін інформацією про отримані результати;
- спільна робота в слідчих групах;
- сприяння у використанні оперативно-розшукових обліків, інформаційних систем та баз даних для отримання допоміжної та орієнтуючої інформації з метою розв'язання слідчих ситуацій шляхом прийняття тактичних рішень;
- отримання та надання інформації, яка допомагає слідчому (дознавачеві) вирішувати основні задачі розслідування у кримінальному провадженні, у тому числі повного викриття злочинних схем, пов'язаних, наприклад, з незаконним обігом наркотичних засобів, встановлення вини та можливих співучасників кримі-

нально-протиправної діяльності, встановлення установчих даних, місць реєстрації та проживання, номерів мобільних телефонів та ідентифікаційних номерів (IMEI) мобільних терміналів (у тому числі визначення азимутів та номерів базових станцій (LAC, CID), кола зв'язків/спілкування фігурантів, нейтралізації протидії розслідуванню, у тому числі із застосуванням заходів конспірації, встановлення актуальних номерів мобільних телефонів, якими користуються особи, причетні до вчинення кримінального правопорушення;

- сприяння за дорученням слідчого (дознавача) розшуку осіб на державному та міжнародному рівнях;
- виявлення всіх епізодів кримінально-протиправної діяльності, учинених конкретним злочинним угрупованням, факту входження цього угруповання в злочинні співтовариства більш високого рівня;
- встановлення за дорученням слідчого (дознавача) засобами оперативно-розшукової діяльності нових свідків розслідуваних діянь, перевірка показань затриманих осіб, а за необхідності свідків;
- використання можливостей оперативно-технічного супроводження процесу вирішення задач досудового розслідування кримінальних правопорушень у тому числі з використанням технічних засобів активного пошуку інформації шляхом аналізу відкритих джерел або Open-Source Intelligence (OSINT). Як приклад, найбільш ефективними інструментами Osint на Github є:
 - Subfinder – виявлення піддоменів для веб-сайтів;
 - GHunt – OSINT проєктів GitHub;
 - Trape – онлайн-трекер;
 - Photon – сканер, орієнтований на особисті дані;
 - Amass – пошук та вилучення даних;
 - theharvester – пошук піддоменів, email і імен;
 - SpiderFoot – глибоке дослідження веб-вузлів;
 - Phoneinfoga – пошук телефонних номерів;
 - Twint – пошук та аналіз даних Twitter;
 - Sherlock – пошук збігів за нікнеймом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бойко О.П. Взаємодія слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні: дис. ... канд. юрид. наук (докт. філос.): 12.00.09 (081). Дніпро, 2018. 252 с.
2. Бондар В.С. Взаємодія органів досудового розслідування з підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність у виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*, 1(97). С. 190-206.
3. Бондар В.С. Взаємодія органів досудового розслідування з підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, у виявленні та розслідуванні незаконного посіву або вирощування снотворного маку чи конопель. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 3. Т. 1. С. 92-101.
4. Борисенко М.В. Взаємодія слідчого з оперативними та іншими підрозділами органів Національної поліції під час досудового розслідування: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. К., 2021. 260 с.
5. Глов'юк І.В. Кримінально-процесуальні функції: теорія, методологія та практика реалізації на основі положень Кримінального процесуального кодексу України 2012 р. Монографія, Одеса, 2015. 712 с.
6. Заворіна О.П. Особливості взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами Національної поліції в кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. Вип. 2 (90). 2021. С. 228-238.
7. Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: затв. наказом МВС України від 27.04.2020 № 357. *Верховна Рада України*: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>.
8. Інструкція про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 6 лип. 2017 р. № 570. *Верховна Рада України* : URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>.
9. Кіпер О.О. Процесуальна самостійність слідчого як гарантія всебічного, повного й неупередженого розслідування у кримінальному провадженні: дис. канд. юрид. наук за спец: 12.00.09. Одеса: НУ «Одеська юридична академія», 2017. 167 с.
10. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення: затверджене Наказом Офісу Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298. *Верховна Рада України*: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>.
11. Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України: затверджено наказом МВС України 20 травня 2020 року № 405/зареєстровано в Міністерстві юстиції України 03 червня 2020 року за № 491/34774.
12. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.
13. Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: Інструкція, затв. спільним наказом ГПУ, МВС України, СБ України, Міністерством фінансів України, Адміністрацією ДПС України та Міністерством юстиції України від 16.11.2012. № 14/1042/516/1199/936/1681/51. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
14. Розслідування незаконного посіву або вирощування снотворного маку чи конопель: монографія/ В.С. Бондар, М.В. Кривонос, Д.А. Морозов, О.М. Пупинін. Севеодонецьк: РВВ ЛДУВС імені Е.О. Дідоренка, 2021. 361 с.
15. Січко С.О. Загальні положення досудового розслідування: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2021. 247 с.
16. Тіщенко В.В. Теоретичні положення криміналістичної методики розслідування. Криміналістика: підручник / За ред. В.В. Тіщенка. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 357-358.
17. Торбас О.О. Розсуд в кримінальному процесі України: теоретичне обґрунтування та практика реалізації: монографія. Одеса: Юридична література, 2020. 284 с.
18. Шевчук В.М. Концептуальні основи формування окремих криміналістичних методик (проблеми визначення поняття та ознак). *Актуальні проблеми держави і права*. 2020. С. 246-258.